

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور

۲۷. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات فرهنگی

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۴۶۸۷
بهمن‌ماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۲.....	چکیده
۳.....	مقدمه
۴.....	۱. بررسی مجموع اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۴.....	۲. بررسی مجموع اعتبارات دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۸.....	۳. بودجه شرکت‌های سودده
۸.....	۴. اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به تفکیک برنامه
۸.....	۵. اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به تفکیک برنامه و فعالیت در حوزه میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری
۱۰.....	جمع‌بندی
۱۳.....	پیوست
۱۵.....	منابع و مأخذ
۲۰.....	

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور
۲۷. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

راهبردهای پیشنهادی برای بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ در مجلس شورای اسلامی

در راستای ارتقای کارآیی و اثربخشی بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ نسبت به سال‌های گذشته پیشنهاد می‌شود که نمایندگان و کمیسیون‌های محترم به موارد زیر تمرکز نمایند:

– **مبانی قانونی:** بررسی شود مبنای قانونی برآورد منابع و مصارف در بودجه در هر یک از امور بخشی و فرابخشی چیست؟

– **تغییر هزینه‌ها:** آیا مجموعه اعتباراتی که در هر یک از بخش‌های تخصصی (مانند مسکن، حمل‌ونقل، آموزش، بهداشت و...) پیش‌بینی شده است برای انجام وظایف آن حوزه (نه دستگاه) کافی است؟ دلیل تغییرات اعتبارات نسبت به سال قبل در هر یک از بخش‌ها چیست؟

– **عدم قانونگذاری جدید:** در بررسی احکام بودجه، احکامی که درصدد قانونگذاری جدید یا اصلاح قوانین دائمی در لایحه هستند حذف شوند و همچنین مجلس از ارائه پیشنهادهای جدید از این دست اجتناب کند تا مانع از درهم‌ریختگی نظام قانونی و حقوقی کشور شود.

– **عدم ورود به اصلاح ردیف‌های بودجه‌ای:** مجلس از ورود به اصلاح ردیف‌های بودجه‌ای به خصوص ردیف‌های ذیل قوه مجریه اجتناب کند که این امر ناقض صلاحیت نظارتی مجلس و نقض تفکیک قواست.

– **اعمال اصلاحات بودجه‌ای توسط دولت:** در نهایت اینکه، مجلس به جای اینکه خودش برای اصلاح لایحه بودجه دست به کار شود، با بررسی راهبردهای بودجه در هر یک از امور بخشی و فرابخشی، ظرفیت سیاسی و حقوقی لازم را برای اصلاح بودجه توسط دولت فراهم نماید.^۱

۱. برای اطلاعات بیشتر در این مورد به گزارش‌های «قواعد ناظر بر ارائه پیشنهادهای بودجه‌ای» به شماره مسلسل ۲۳۰۱۴۶۶۱ و «مجلس و بودجه: راهبردها و رویکردها» شماره مسلسل ۲۳۰۱۲۸۷۲ مراجعه شود.

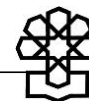
چکیده

گزارش حاضر درصدد بررسی وضعیت اعتبارات سه حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۳۹۴ می‌باشد. مجموع اعتبار امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، به میزان ۷۹,۱۴۲,۹۳۴ میلیون ریال در نظر گرفته شده است و اعتباری برابر ۱۱,۳۵۸,۹۵۸ میلیون ریال به سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعلق دارد. دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری یکی از معاونت‌های ریاست جمهوری متولی سه بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور است. این بخش علاوه بر دستگاه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شامل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ مجموع اعتبارات دستگاه در سال ۱۳۹۵، به میزان ۶,۹۸۷,۷۰۴ میلیون ریال در نظر گرفته شد که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ معادل ۴۴/۵۶ درصد رشد داشته است. مجموع اعتبارات تملک سرمایه‌ای سازمان در این سال برابر ۴,۸۱۳,۷۰۴ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ معادل ۴۵/۶۳ درصد و مجموع اعتبارات هزینه‌ای ۲,۰۷۴,۰۰۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴، ۴۳/۲۰ درصد رشد نشان می‌دهد. مجموع اعتبارات اختصاصی ۱۰۰,۰۰۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴، ۲۵ درصد رشد داشته است.

در حوزه صنایع دستی اعتبارات هر سه برنامه «احیا و رشد تولیدات صنایع دستی»، «ترویج صنایع دستی» و «حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی» دارای رشد مثبت هستند که از این میان آخرین برنامه دارای بالاترین رشد (۱۱۱/۲۷ درصد) می‌باشد. بیشترین اعتبار (۴۵۰,۰۰۰ میلیون ریال) متعلق به «برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی» است.

در حوزه میراث فرهنگی، از میان چهار برنامه مرتبط سازمان،^۱ «برنامه گسترش خدمات موزه‌ای» از بیشترین رشد (۱۰/۸۶ درصد) برخوردار می‌باشد. اعتبار «برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی» اگرچه در ذیل سازمان ثابت مانده، اما در ذیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری از رشدی ۵۱/۲۲ درصدی برخوردار بوده است. «برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس» در ذیل مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث ناملموس در آسیای میانه و غربی نیز رشد چشمگیر ۱۶۷/۳۰ درصدی داشته است.

۱. برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی، برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی، برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیاء با ارزش فرهنگی و تاریخی و برنامه گسترش خدمات موزه‌ای.

در حوزه گردشگری، هر دو برنامه «جذب گردشگران ورودی به کشور» و «راهبری توسعه گردشگری داخلی» در ذیل سازمان دارای رشدی مثبت بوده‌اند. این در حالی است که اعتبار «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی» تقریباً $\frac{3}{59}$ برابر اعتبار در نظر گرفته شده برای «برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور» می‌باشد. علاوه بر آن در ذیل شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی نیز مبلغ ۱۱۰,۰۰۰ میلیون ریال برای این برنامه تعریف شده است.

تعریف فصول مجزا برای سه حوزه میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری، تبیین برنامه‌ها در قالب فعالیت‌های جزئی‌تر، توجه به جایگاه بخش خصوصی و برخی از برنامه‌های اساسی در توسعه میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری نظیر «تسهیل و حمایت از افزایش سهم تجارت الکترونیکی در صنایع دستی»، «حمایت از حقوق نام تجاری»، «ساماندهی بازارچه‌های صنایع‌دستی و امکان‌سنجی بازارهای هدف»، «کمک به ایجاد و تقویت تشکل‌های صنفی صادرکننده و فعالین غیردولتی»، «توسعه دولت الکترونیک»، «فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی با کاربرد در رسانه‌ها»، از جمله ویژگی‌های مثبت لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به حساب می‌آید. در برنامه گسترش خدمات موزه‌ای درگیر شدن دیگر سازمان‌ها و نهادها در ایجاد موزه‌های تخصصی را می‌توان گامی در راستای تحقق ماده (۱۱) قانون برنامه پنجم و ماده (۲۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت قلمداد کرد.

از سوی دیگر درحالی که ذینفعان و سازمان‌های متعددی در زمینه میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری دخیل هستند، تنها برای سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری در ذیل سه فصل مزبور اعتبار تعریف شده است.^۱ برای مثال می‌توان نقش دستگاه‌های عضو شورای عالی میراث فرهنگی و گردشگری همچون وزارت راه و شهرسازی، وزارت امور خارجه، صداوسیما، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی) ذکر نمود.

مقدمه

این گزارش درصدد بررسی وضعیت اعتبارات میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری در سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۳۹۴ است. در این گزارش ضمن مرور اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای، درآمدهای بخش و مقایسه آن با سال ۱۳۹۴ در جداول مختلف مورد توجه و تحلیل قرار گرفته‌اند. بررسی‌ها در دو سطح فصل (فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری) و سازمان (سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری) صورت پذیرفته است.

۱. ذینفعان حوزه‌های مزبور در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس تحت عنوان قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، ذینفعان و چالش‌های حوزه‌های میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری ذکر شده‌اند.

۱. بررسی مجموع اعتبارات سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

مجموع اعتبار امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، ۷۹،۱۴۲،۹۳۴ میلیون ریال در نظر گرفته شده است. امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری به ۸ فصل تقسیم شده است که سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از آن جمله می‌باشد.

جدول ۱. برآورد اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری (میلیون ریال)

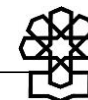
شماره طبقه‌بندی	عنوان امور / فصل	اعتبارات هزینه‌ای	اعتبارات تملک سرمایه‌ای	جمع کل
۱۷۰۰۰۰۰۰۰	امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری	۴۹,۳۸۶,۶۶۸	۲۹,۷۵۶,۲۶۶	۷۹,۱۴۲,۹۳۴
۱۷۰۴۰۰۰۰۰	فصل میراث فرهنگی	۲,۲۷۸,۴۷۰	۴,۵۸۷,۸۶۱	۶,۸۶۶,۳۳۱
۱۷۰۶۰۰۰۰۰	فصل گردشگری	۹۰۴,۳۱۴	۲,۴۹۵,۴۹۴	۳,۳۹۹,۸۰۸
۱۷۰۷۰۰۰۰۰	فصل صنایع دستی	۶۸۵,۴۹۴	۴۰۷,۳۲۵	۱,۰۹۲,۸۱۹
	مجموع سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۳,۸۶۸,۲۷۸	۷,۴۹۰,۶۸۰	۱۱,۳۵۸,۹۵۸

بیشترین میزان اعتبار، متعلق به فصل میراث فرهنگی با ۶,۸۶۶,۳۳۱ میلیون ریال و پس از آن فصل گردشگری با ۳,۳۹۹,۸۰۸ میلیون ریال می‌باشد. فصل صنایع دستی با ۱,۰۹۲,۸۱۹ میلیون ریال کمترین اعتبار در میان سه فصل مزبور را داراست. این سه فصل در مجموع اعتباری برابر ۱۱,۳۵۸,۹۵۸ میلیون ریال را به خود اختصاص داده‌اند.

۲. بررسی مجموع اعتبارات دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از جمله معاونت‌های ریاست‌جمهوری است که از چهار بخش سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی و مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی تشکیل شده است. مجموع اعتبارات در نظر گرفته شده برای این دستگاه در لایحه سال ۱۳۹۵، ۶,۹۸۷,۷۰۴ میلیون ریال است که نسبت به سال جاری ۴۴/۵۶ درصد افزایش - رقمی حتی بالاتر از رشد بودجه سازمان نسبت به سال پیشین^۱ - داشته است. بودجه تمامی بخش‌های دستگاه رشد یافته‌اند. در این میان اعتبارات مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی با نرخ ۱۶۷/۳۰ بیشترین افزایش را داشته است.

۱. بودجه سازمان در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۳، ۲۸/۷۹ درصد رشد داشته است.

جدول ۲. اعتبارات دستگاه‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

(میلیون ریال)

جمع			اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای			اختصاصی ۱۳۹۴			جمع اعتبارات هزینه‌ای			عنوان	کد دستگاه
درصد رشد	لایحه بودجه ۱۳۹۵	قانون بودجه ۱۳۹۴	درصد رشد	لایحه بودجه ۱۳۹۵	قانون بودجه ۱۳۹۴	درصد رشد	لایحه بودجه ۱۳۹۵	قانون بودجه ۱۳۹۴	درصد رشد	لایحه بودجه ۱۳۹۵	قانون بودجه ۱۳۹۴		
۴۴/۵۶	۶,۹۸۷,۷۰۴	۴,۸۳۳,۷۸۵	۴۵/۶۳	۴,۸۱۳,۷۰۴	۳,۳۰۵,۴۲۵	۲۵	۱۰۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۴۳/۲۰	۲,۰۷۴,۰۰۰	۱,۴۴۸,۳۶۰	سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری	۱۱۳۷۰۰
۴۶/۹۷	۶,۴۵۳,۷۰۴	۴,۳۹۱,۳۰۸	۴۷/۷۷	۴,۶۵۳,۷۰۴	۳,۱۴۹,۳۰۸		۰	۰	۴۴/۹۳	۱,۸۰۰,۰۰۰	۱,۲۴۲,۰۰۰	سازمان میراث فرهنگی صنایع دستی و گردشگری	۱
۲۴/۰۴	۴۰۷,۰۰۰	۳۲۸,۱۱۲	۳/۹۲	۵۰,۰۰۰	۴۸,۱۱۲	۲۵	۱۰۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۲۸/۵۰	۲۵۷,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۲
۱۶۷/۳۰	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰		۰	۰		۰	۰	۱۶۷/۳۰	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰	مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی	۳
۱/۸۵	۱۱۰,۰۰۰	۱۰۸,۰۰۵	۱/۸۵	۱۱۰,۰۰۰	۱۰۸,۰۰۵		۰	۰		۰	۰	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۴

بیشترین میزان رشد در اعتبارات هزینه (۱۶۷/۳۰ درصد) به مرکز مطالعاتی منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملموس در آسیای میانه و غربی و اعتبارات تملک دارایی‌های

سرمایه‌ای (۴۷/۷۷ درصد) به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعلق دارد. شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی با توجه به مصوبه واگذاری کمترین رشد (۱/۸۵ درصد) را داراست.

درآمدهای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شامل درآمد حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (کد ۱۳۰۳۰۱)، درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی (کد ۱۴۰۱۰۳)، درآمد حاصل از ورودی موزه‌ها و محوطه‌های تاریخی (کد ۱۴۰۱۲۵)، درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی (کد ۱۴۰۱۰۷) است که سه مورد اول جزء درآمدهای عمومی و مورد آخر جزء درآمدهای اختصاصی و در ارتباط با پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری می‌باشد.

اعتبارات سازمان از محل اعتبارات متفرقه شامل موارد جدول ذیل می‌باشد:

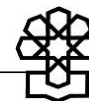
۱. جزء «۶» ردیف متفرقه ۵۲۰۰۰۰ (اعتبارات یارانه‌ها) با عنوان «کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد، تحقیقات، آموزش، فناوری‌های نو، گردشگری و هنری، مسکن، اجتماعی و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی و آموزش عالی و غیرانتفاعی و اشتغال و ارائه حمایت‌های مالی و ایفای تعهدات و موارد قبلی و کمک به مناطق کمتر توسعه‌یافته و غیربرخوردار و صندوق‌های مکانیزه فروش» که مبلغ ۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال برای آن در نظر گرفته شده است که بخشی از آن می‌تواند به گردشگری اختصاص یابد.

۲. جزء «۱۳» ردیف متفرقه ۵۳۰۰۰۰ با عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - تأمین، آماده‌سازی و اداره موزه‌ها و ابنیه تاریخی» بودجه‌ای برابر با ۶۴۸,۰۰۰ میلیون ریال (۲۵۰,۰۰۰ میلیون ریال اعتبارات هزینه‌ای و ۳۹۸,۰۰۰ میلیون ریال اعتبارات تملک سرمایه‌ای) پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه ۱۳۹۴، ۲/۸۵ درصد افزایش داشته است. البته این رقم همان درآمد حاصل از فروش بلیط موزه‌هاست که در فوق بدان اشاره شد. این درآمدها را سازمان به خزانه واریز و سپس از دولت دریافت می‌کند و همان‌طور در جزء «۱۳» ردیف متفرقه ۵۳۰۰۰۰ آمده است صرف موزه‌ها و ابنیه تاریخی تحت تملک سازمان می‌گردد.

۳. جزء «۱۰۳» ردیف متفرقه ۵۳۰۰۰۰ با عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی» بودجه‌ای برابر ۳۲۴,۰۰۰ میلیون ریال (۹۷,۲۰۰ میلیون ریال هزینه‌ای و ۲۲۶,۸۰۰ میلیون ریال تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) پیش‌بینی شده است.

۴. جزء «۱۰۹» ردیف متفرقه ۵۳۰۰۰۰ با عنوان «موضوع درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات کالاها و محصولات فرهنگی و صنایع دستی - ۸۵ درصد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ۱۵ درصد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری» که بودجه‌ای معادل ۹۵۴,۰۰۰ میلیون ریال برای آن در نظر گرفته شده است.

۵. جزء ۴۷ ردیف متفرقه ۵۵۰۰۰۰ با عنوان «سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - کمک و ارائه حمایت مالی جهت تأمین سرمایه اولیه صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن

تاریخی» بودجه‌ای برابر ۳۰,۰۰۰ میلیون ریال برای کمک به صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی پیش‌بینی شده است.

۶. جزء «۸۰» ردیف متفرقه ۵۵۰۰۰۰ با عنوان «اشتغال و ترویج صنایع دستی» که بودجه‌ای معادل ۲۰۰,۰۰۰ میلیون ریال برای آن در نظر گرفته شده است.

جدول ۳. اعتبارات سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از محل اعتبارات متفرقه (میلیون ریال)

میزان اعتبار	عنوان	شماره جزء	شماره طبقه‌بندی
۱,۰۰۰,۰۰۰	کمک بلاعوض، یارانه سود و کارمزد، تحقیقات، آموزش، فناوری‌های نو، گردشگری و هنری، مسکن، اجتماعی و نظارت بر اجرای طرح‌های تولیدی و خدماتی و آموزش عالی و غیرانتفاعی و اشتغال و ارائه حمایت‌های مالی و ایفای تعهدات و موارد قبلی و کمک به مناطق کمتر توسعه‌یافته و غیربرخوردار و صندوق‌های مکانیزه فروش	۶	۵۲۰۰۰۰
۶۴۸,۰۰۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری- تأمین، آماده‌سازی و اداره موزه‌ها و ابنیه تاریخی	۱۳	۵۳۰۰۰۰
۳۲۴,۰۰۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی	۱۰۳	۵۳۰۰۰۰
۹۵۴,۰۰۰	موضوع درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات کالاها و محصولات فرهنگی و صنایع دستی- ۸۵ درصد وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ۱۵ درصد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۱۰۹	۵۳۰۰۰۰
۳۰,۰۰۰	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری - کمک و ارائه حمایت مالی جهت تأمین سرمایه اولیه صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی	۴۷	۵۵۰۰۰۰
۲۰۰,۰۰۰	اشتغال و ترویج صنایع دستی	۸۰	۵۵۰۰۰۰

در ردیف یک از تعرفه‌های درآمدها، موضوع جدول شماره ۵، مبلغ یکصد هزار (۱۰۰,۰۰۰) ریال به ازای هر نفر، از عوارض خروجی برای توسعه زیرساخت‌ها و تأسیسات گردشگری و حمایت از بخش میراث فرهنگی و صنایع دستی تا سقف چهار صد میلیارد (۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال اختصاص یافته است.

۳. بودجه شرکت‌های سودده

براساس لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، یک شرکت سودده و دو شرکت سر به سر وجود دارد:

جدول ۴. بودجه شرکت‌های سودده در زمینه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد	هزینه
۲۶۳۰۰۰	شرکت سهامی سازمان صنایع دستی ایران - درحال تصفیه	۱۵,۱۸۸	۱۵,۱۸۸
۲۸۴۱۰۰	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی ^۱	۱۱,۵۰۰	۱۱,۴۸۸
۲۸۴۵۰۰	سازمان ایرانگردی و جهانگردی - درحال تصفیه	۷,۸۱۶	۷,۸۱۶

۴. اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به تفکیک برنامه

جدول ذیل اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به تفکیک برنامه را نشان می‌دهد:

جدول ۵. اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ فصل‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری به تفکیک برنامه - سطح ملی

(میلیون ریال)

درصد از مجموع سرفصل	جمع کل	اعتبارات تملک سرمایه‌ای	اعتبارات هزینه‌ای		عنوان امور / فصل / برنامه	شماره طبقه بندی
			از محل منابع اختصاصی	از محل منابع عمومی		
۶۵/۳۶	۴,۵۳۱,۰۳۲	۳,۶۰۹,۰۳۲	۴۰,۰۰۰	۸۸۲,۰۰۰	فصل میراث فرهنگی	۱۷۰۴۰۰۰
۲/۰۷	۱۴۴,۰۰۰	۰	۴۰,۰۰۰	۱۰۴,۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۱
۳۹/۰۹	۲,۷۱۰,۵۰۰	۲,۲۳۰,۵۰۰	۰	۴۸۰,۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول باارزش فرهنگی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۲
۱/۷۴	۱۲۱,۰۰۰	۰	۰	۱۲۱,۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت و مرمت اشیاء باارزش فرهنگی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۳
۰/۲۴	۱۷,۰۰۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	۱۷۰۴۰۰۴
۲۲/۱۹	۱,۵۳۸,۵۳۲	۱,۳۷۸,۵۳۲	۰	۱۶۰,۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۱۷۰۴۰۰۵
۲۴/۲۵	۱,۶۸۱,۲۰۴	۱,۱۴۵,۲۰۴	۰	۵۳۶,۰۰۰	فصل گردشگری	۱۷۰۶۰۰۰
۴/۷۶	۳۳۰,۰۰۰	۰	۰	۳۳۰,۰۰۰	برنامه جذب گردشگر ورودی به کشور	۱۷۰۶۰۰۱
۱۸/۶۹	۱,۲۹۶,۰۰۰	۱,۰۹۰,۰۰۰	۰	۲۰۶,۰۰۰	برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی	۱۷۰۶۰۰۲
۰/۷۹	۵۵,۲۰۴	۵۵,۲۰۴	۰	۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱۷۰۶۰۰۳
۱۰/۳۸	۷۲۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۰	۴۲۰,۰۰۰	فصل صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۰
۶/۴۹	۴۵۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۱
۱/۷۳	۱۲۰,۰۰۰	۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	برنامه ترویج صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۲
۲/۱۶	۱۵۰,۰۰۰	۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	برنامه حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۳
۱۰۰	۶,۹۳۲,۲۳۶	۵,۰۵۴,۲۳۶	۴۰,۰۰۰	۱,۸۳۸,۰۰۰	جمع کل سرفصل	

در فصل میراث فرهنگی، بیشترین میزان اعتبار به ترتیب متعلق به برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول باارزش فرهنگی و تاریخی (۲,۷۱۰,۵۰۰ میلیون ریال) و برنامه گسترش خدمات موزه‌ای (۱,۵۳۸,۵۳۲ میلیون ریال) است. در فصل گردشگری بیشترین مبلغ مربوط به برنامه راهبری گردشگری داخلی (۱,۲۹۶,۰۰۰ میلیون ریال) و در فصل صنایع دستی، مربوط به برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی (۴۵۰,۰۰۰ میلیون ریال) می‌باشد.

۵. اعتبارات هزینه‌ای و تملک سرمایه‌ای لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به تفکیک برنامه و فعالیت در حوزه میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری

به‌منظور درک هرچه بهتر روند تصویب منابع مالی، بررسی بودجه پیشنهادی به هر یک از برنامه‌ها و فعالیت‌ها، امری ضروری است. لذا در این بخش سعی شده است تا میزان رشد برنامه‌ها در سطح ملی (جدول ۵)، اعتبارات تخصیص یافته به تفکیک فعالیت در پیوست یک را بررسی نماید.

جدول ۵ امکان مقایسه سه دسته هزینه‌های عمومی، اختصاصی و تملک سرمایه‌ای را در لایحه بودجه ۱۳۹۵ با قانون بودجه ۱۳۹۴ فراهم می‌سازد.

جدول ۶. اعتبارات برنامه‌های دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه ۱۳۹۵. مقایسه آن با قانون بودجه سال ۱۳۹۴ - سطح ملی (میلیون ریال)

شماره دستگاه اجرائی	شماره دستگاه، برنامه	عنوان	اعتبارات هزینه‌ای		رشد	اعتبارات اختصاصی		رشد	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای		رشد	جمع		رشد
			قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵	
۱۱۳۷۰۰	۱	سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۱,۲۴۲,۰۰۰	۱,۸۰۰,۰۰۰	۴۴/۹۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴,۳۹۱,۳۰۸	۶,۴۵۳,۷۰۴	۴۸
	۱۰۰۲۰۲۵۰۰۰	برنامه تنظیم و اجرای امور آماری	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰
	۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰
	۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی	۲۳۸,۰۰۰	۴۸۰,۰۰۰	۱۰۱/۶۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲,۲۲۲,۵۰۰	۲,۷۰۲,۵۰۰	۱۰۳۵/۵۰
	۱۷۰۴۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی	۷۰,۰۰۰	۱۲۱,۰۰۰	۷۲/۸۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰,۰۰۰	۱۲۱,۰۰۰	۷۲/۸۶
	۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۱۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱,۰۸۶,۰۰۰	۱,۱۸۶,۰۰۰	۱۰۸۶
	۱۷۰۶۰۰۱۰۰۰	برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور	۲۸۵,۰۰۰	۳۳۰,۰۰۰	۱۵/۷۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۸۵,۰۰۰	۳۳۰,۰۰۰	۱۵/۷۹
	۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی	۲۰۷,۰۰۰	۲۰۶,۰۰۰	-۰/۴۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰۷,۰۰۰	۱,۱۸۶,۰۰۰	۴۷۲/۹۵
	۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۵,۲۰۴	۳۰۵,۲۰۴	۰
	۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰	برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی	۷۵,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۵,۰۰۰	۴۵۰,۰۰۰	۵۰۰

شماره دستگاه اجرائی	شماره دستگاه، برنامه	عنوان	اعتبارات هزینه‌ای		رشد	اعتبارات اختصاصی		رشد	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای		رشد	جمع		رشد
			قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵		قانون سال ۱۳۹۴	لایحه سال ۱۳۹۵	
	۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	برنامه ترویج صنایع دستی	۱۲۰,۰۰۰	۸۸,۵۰۰	۲۵/۵۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۲۰,۰۰۰	۸۸,۵۰۰	۲۵/۵۹
	۱۷۰۷۰۰۳۰۰۰	برنامه حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی	۱۵۰,۰۰۰	۷۱,۰۰۰	۱۱۱/۲۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵۰,۰۰۰	۷۱,۰۰۰	۱۱۱/۲۷
	۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۳,۰۰۰	۱۲,۵۰۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۳,۰۰۰	۱۲,۵۰۰	۴
	۱۷۰۸۰۰۴۰۰۰	برنامه توسعه دولت الکترونیک	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۱۵۰
	۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰	برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی	۷۰,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	۱۰۰
۱۱۳۷۰۰	۲	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۲۵۷,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۸/۵	۱۰۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۲۵	۵۰,۰۰۰	۴۸,۱۱۲	۳/۹۲	۴۰۷,۰۰۰	۳۲۸,۱۱۲	۲۴/۰۴
	۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۸۴,۰۰۰	۴۲,۰۰۰	۱۰۰	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۲۴,۰۰۰	۸۲,۰۰۰	۵۱/۲۲
	۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰
	۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۵۹,۰۰۰	۱۵۸,۰۰۰	۰/۶۳	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۲۲۹,۰۰۰	۱۹۸,۰۰۰	۱۵/۶۵
	۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه فن‌آفرینی	۱۴,۰۰۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۴,۰۰۰	۰	۰
۱۱۳۷۰۰	۳	مرکز مطالعات منطقه‌ای حفظ میراث ناملموس در آسیای میانه و غربی	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰	۱۶۷/۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰	۱۶۷/۳۰
	۱۷۰۴۰۰۴۰۰۰	برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰	۱۶۷/۳۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰	۶,۳۶۰	۱۶۷/۳۰
۱۱۳۷۰۰	۴	شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱۰,۰۰۰	۱۰۸,۰۰۵	۱/۸۴
	۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۱۰,۰۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۰

قالب برنامه‌های قانون بودجه سال ۱۳۹۴، مجدداً با رشدی مثبت در لایحه بودجه ۱۳۹۵ در نظر گرفته شده است. در این میان بیشتر شاهد تغییرات جزئی در عناوین برنامه‌ها و کدهای آنها هستیم. تغییر عناوین از «برنامه تشویق گردشگری داخلی» به «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی»، از «برنامه رشد تولیدات صنایع دستی» به «برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی» و از «برنامه فناوری اطلاعات و توسعه دولت الکترونیک» به «برنامه توسعه دولت الکترونیک» از آن جمله می‌باشند. تغییرات در کدها ناشی از تغییر ساختار لایحه ۱۳۹۵ و اضافه شدن فصل‌هاست. از این‌رو، در بررسی مقایسه‌ای حداکثر تطابق محتوایی برنامه‌ها و تشابه اسمی مبنا قرار گرفت. علاوه بر آن، برنامه‌هایی نظیر

«برنامه توسعه فن‌آفرینی» و «برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات» از جمله برنامه‌های جدید در لایحه ۱۳۹۵ می‌باشد. «برنامه توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز گردشگری»، «برنامه ساختمان‌ها و تجهیزات» نیز حذف شده‌اند.

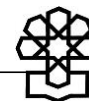
در حوزه صنایع دستی هر سه «برنامه احیاء و رشد تولیدات صنایع دستی»، «برنامه ترویج صنایع دستی» و «برنامه حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی» دارای رشد مثبت می‌باشند که از این میان آخرین برنامه دارای بالاترین رشد (۱۱/۲۷ درصد) است. بیشترین اعتبار (۴۵۰,۰۰۰ میلیون ریال) متعلق به «برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی» می‌باشد.

در حوزه میراث فرهنگی، از میان چهار برنامه مرتبط سازمان^۱ «برنامه گسترش خدمات موزه‌ای» از بیشترین رشد (۱۰/۸۶ درصد) برخوردار است. اعتبار «برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی» اگرچه در ذیل سازمان ثابت مانده، اما در ذیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری از رشدی ۵۱/۲۲ درصدی برخوردار بوده است. «برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس» در ذیل مرکز مطالعات منطقه‌ای حفظ میراث ناملموس در آسیای میانه و غربی نیز رشد چشمگیر ۱۶۷/۳۰ درصدی داشته است.

در حوزه گردشگری، هر دو «برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور» و «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی» در ذیل سازمان دارای رشدی مثبت بوده‌اند. این درحالی است که اعتبار «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی» تقریباً ۳/۵۹ برابر اعتبار در نظر گرفته شده برای «برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور» می‌باشد. علاوه بر آن در ذیل شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی نیز مبلغ ۱۱۰,۰۰۰ میلیون ریال برای این برنامه تعریف شده است.

در پیوست ۱ بررسی اعتبارات برنامه‌ای سازمان به تفکیک فعالیت آمده است:

۱. برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی، برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول باارزش فرهنگی و تاریخی، برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیاء باارزش فرهنگی و تاریخی و برنامه گسترش خدمات موزه‌ای.

توجه به فعالیت‌های ذیل هر برنامه که در قالب پیوست ۱ این گزارش آمده است را می‌توان اقدام مثبتی به شمار آورد که شفاف‌سازی حیطة فعالیت و جزئی‌سازی تخصیص بودجه به هر برنامه را در پی دارد. علاوه بر آن فعالیت‌های مزبور از جایگاه حائز اهمیت بخش خصوصی در حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری نیز غافل نمانده‌اند. در این رابطه می‌توان به برنامه‌هایی نظیر «کمک به تشکل‌ها و انجمن‌های میراث فرهنگی»، «کمک به فعالین غیردولتی گردشگری در جذب گردشگران»، «کمک به تشکل‌ها، انجمن‌ها، دفاتر، هتل‌ها و شرکت‌های مرتبط با گردشگری»، «کمک به ایجاد و تقویت تشکل‌های صنفی تولیدکننده و خانه‌های صنایع دستی» و «کمک به خوشه‌ها و تشکل‌های ترویج و آموزش صنایع دستی» و غیره، اشاره داشت.

بعد مثبت دیگر، توجه به فعالیت‌ها و برنامه‌های حائز اهمیت در حوزه‌های مرتبط می‌باشد، برنامه‌هایی نظیر «تسهیل و حمایت از افزایش سهم تجارت الکترونیکی در صنایع دستی»، «حمایت از حقوق نام تجاری»، «ساماندهی بازارچه‌های صنایع دستی و امکان‌سنجی بازارهای هدف»، «کمک به ایجاد و تقویت تشکل‌های صنفی صادرکننده و فعالین غیردولتی»، «توسعه دولت الکترونیک»، «فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی با کاربرد در رسانه‌ها» و غیره.

در رابطه با برنامه «تنظیم و اجرای امور آماری»، اگرچه سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری را می‌توان از جمله متولیان اصلی در این امر به حساب آورد، از **وظیفه سازمان‌های دیگر در این رابطه نیز نباید غافل ماند.** برای مثال مرکز آمار ایران براساس ماده (۵۴) قانون برنامه پنجم مبنی بر استقرار نظام آماری، موظف به تهیه چنین اقلامی است.

علاوه بر این، بررسی اعتبارات دیگر سازمان‌ها در ارتباط با سه حوزه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ما را از خطر ساده‌انگاری برنامه‌ها دور می‌دارد. به‌عنوان مثال مجموع بودجه گسترش خدمات موزه‌ای ذیل سازمان برابر با ۱,۱۸۶,۰۰۰ میلیون ریال بوده است در حالی که مجموع اعتبار این برنامه در فصل فرهنگ برابر با ۱,۵۳۸,۵۳۲ میلیون ریال بوده است و این نشانگر دریافت اعتبار توسط سازمان‌های دیگر از این محل می‌باشد. این امر، در راستای ماده (۱۱) قانون برنامه پنجم و ماده (۲۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مبنی بر ایجاد موزه‌های تخصصی قلمداد می‌شود.

جمع‌بندی

مجموع اعتبار امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، معادل ۷۹,۱۴۲,۹۳۴ میلیون ریال در نظر گرفته شده است. امور فرهنگ، تربیت‌بدنی و گردشگری به ۸ فصل تقسیم شده است که سه فصل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از آن جمله می‌باشد. سه فصل مزبور، در مجموع اعتباری برابر ۱۱,۳۵۸,۹۵۸ میلیون ریال را دربر می‌گیرند.

در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ مجموع اعتبارات سازمان در سال ۱۳۹۵، برابر با ۶,۹۸۷,۷۰۴ میلیون ریال در نظر گرفته شد که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ معادل ۴۴/۵۶ درصد رشد داشته است. مجموع اعتبارات تملک سرمایه‌ای سازمان در این سال برابر ۴,۸۱۳,۷۰۴ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴ معادل ۴۵/۶۳ درصد و مجموع اعتبارات هزینه‌ای ۲,۰۷۴,۰۰۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴، ۴۳/۲۰ درصد رشد نشان می‌دهد. مجموع اعتبارات اختصاصی ۱۰۰,۰۰۰ میلیون ریال است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۴، ۲۵ درصد رشد داشته است.

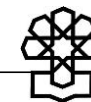
در حوزه صنایع دستی هر سه «برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی»، «برنامه ترویج صنایع دستی» و «برنامه حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی» دارای رشد مثبت می‌باشند که از این میان آخرین برنامه دارای بالاترین رشد (۱۱۱/۲۷ درصد) می‌باشد. بیشترین اعتبار (۴۵۰,۰۰۰ میلیون ریال) متعلق به «برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی» است.

در حوزه میراث فرهنگی، از میان چهار برنامه مرتبط سازمان،^۱ «برنامه گسترش خدمات موزه‌های» از بیشترین رشد (۱۰/۸۶ درصد) برخوردار می‌باشد. اعتبار «برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی» اگرچه در ذیل سازمان ثابت مانده اما در ذیل پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری از رشدی ۵۱/۲۲ درصدی برخوردار بوده است. «برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس» در ذیل مرکز مطالعات منطقه‌ای حفظ میراث ناملموس در آسیای میانه و غربی نیز رشد چشمگیر ۱۶۷/۳۰ درصدی داشته است.

در حوزه گردشگری، هر دو «برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور» و «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی» در ذیل سازمان دارای رشدی مثبت بوده‌اند. این درحالی است که اعتبار «برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی» تقریباً ۳/۵۹ برابر اعتبار در نظر گرفته شده برای «برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور» می‌باشد. علاوه بر آن، در ذیل شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی نیز مبلغ ۱۱۰,۰۰۰ میلیون ریال برای این برنامه تعریف شده که اهمیت ویژه توسعه گردشگری داخلی برای دولت وقت را نشان می‌دهد.

نگرش جزئی‌تر و فصلی، تبیین فعالیت‌های ذیل هر برنامه، توجه و حمایت از بخش خصوصی و ارائه برنامه‌های مهم در راستای توسعه حوزه‌های صنایع دستی، میراث فرهنگی و گردشگری از جمله ویژگی‌های مثبت لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به حساب می‌آید. از سوی دیگر، علیرغم اینکه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵، فصل‌های مجزایی برای میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعریف شده است. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تنها سازمانی است که از محل این فصل‌ها اعتبار دریافت کرده و سایر ذینفعان در حوزه‌های مزبور مغفول مانده‌اند.

۱. برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی، برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی، برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی و برنامه گسترش خدمات موزه‌های.

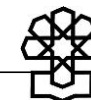
پیوست ۱. اعتبارات برنامه‌های دستگاه میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ به تفکیک فعالیت، مقدار و هزینه هر واحد-سطح ملی^۱

(میلیون ریال)

جمع	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات اختصاصی	اعتبارات هزینه‌ای	هدف کمی			عنوان	شماره دستگاه، برنامه	شماره دستگاه اجرایی
				هزینه هر واحد	مقدار	سنجه عملکرد			
۶,۴۵۳,۷۰۴	۴,۶۵۳,۷۰۴	۰	۱,۸۰۰,۰۰۰				سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری	۱	۱۱۳۷۰۰
۲۰,۰۰۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰				برنامه تنظیم و اجرای امور آماری	۱۰۰۲۰۲۵۰۰۰	
		۰	۲۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲۰	طرح	گردآوری و تولید اقلام آماری		
۲۰,۰۰۰	۰	۰	۲۰,۰۰۰				برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	
		۰	۱۰,۰۰۰	۳۳۳/۳۳۳۳	۳۰	عنوان اثر	بررسی و شناسایی آثار باستانی و تاریخی ایران		
		۰	۱۰,۰۰۰	۴۰۰	۲۵	عنوان اثر	بررسی و شناسایی آثار باستانی و تاریخی حوزه فرهنگی ایران موجود در کشورهای همسایه		
۲,۷۰۲,۵۰۰	۲,۲۲۲,۵۰۰	۰	۴۸۰,۰۰۰				برنامه تأمین، حفاظت و مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۲۰۰۰	
		۰	۵۰,۰۰۰	۲,۷۷۷/۷۷۷۸	۱۸	بنای ثبت شده	انجام امور پایگاه‌های جهانی میراث فرهنگی		
		۰	۲۷,۰۰۰	۴۲۱/۸۷۵۰	۶۴	بنای ثبت شده	انجام امور پایگاه‌های ملی میراث فرهنگی		
		۰	۴۰,۰۰۰	۳,۰۷۶/۹۲۳۱	۱۳	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۲۵,۰۰۰	۱۲۵	۲۰۰	عنوان اثر	تعیین حریم آثار تاریخی و طبیعی		
		۰	۲۸,۰۰۰	۹۳/۳۳۳۳	۳۰۰	عنوان اثر	ثبت ملی و جهانی آثار غیرمنقول و ناملموس تاریخی، فرهنگی و طبیعی		
		۰	۲۷۲,۰۰۰	۹۰/۶۶۶۷	۳,۰۰۰	بنا/محوطه	حفاظت فیزیکی از بناها و محوطه‌های تاریخی و فرهنگی		
		۰	۳۲,۰۰۰	۳۲	۱,۰۰۰	بنای ثبت شده	مرمت میراث غیرمنقول با ارزش فرهنگی و تاریخی		
		۰	۶,۰۰۰	۴۰۰	۱۵	تشکل	کمک به تشکل‌ها و انجمن‌های میراث فرهنگی		
۱۲۱,۰۰۰	۰	۰	۱۲۱,۰۰۰				برنامه تأمین، حفظ و مرمت اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۳۰۰	

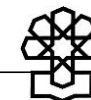
۱. اعداد پس از ممیز برای افزایش دقت در محاسبات توسط سازمان برنامه‌ریزی و مدیریت آورده شده است. برای سهولت در خواندن اعداد می‌توان اعداد پس از ممیز (اعشار) را نادیده گرفت.

جمع	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات اختصاصی	اعتبارات هزینه‌ای	هدف کمی			عنوان	شماره دستگاه، برنامه	شماره دستگاه اجرایی
				هزینه هر واحد	مقدار	سنجه عملکرد			
		۰	۱۱,۰۰۰	۲,۲۰۰	۵	مورد	انجام امور حقوقی مربوط به اشیای فرهنگی - تاریخی در داخل و خارج از کشور		
		۰	۳,۰۰۰	۳۰	۱۰۰	عنوان اثر	ثبت ملی و جهانی آثار منقول تاریخی - فرهنگی و طبیعی		
		۰	۸۸,۰۰۰	۰/۲۲۱۷	۳۹۶,۹۰۰	عنوان اثر	حفاظت فیزیکی از اشیای با ارزش تاریخی و فرهنگی		
		۰	۱۹,۰۰۰	۳۸	۵۰۰	عنوان اثر	مرمت اشیای با ارزش فرهنگی و تاریخی		
۱,۱۸۶,۰۰۰	۱,۰۸۶,۰۰۰	۰	۱۰۰,۰۰۰				برنامه گسترش خدمات موزه‌ای	۱۷۰۴۰۰۵۰۰۰	
		۰	۵۵,۰۰۰	۱۲/۲۲۲۲	۴,۵۰۰	هزار نفر بازدیدکننده	ارائه خدمات رفاهی و عمومی به بازدیدکنندگان از موزه‌ها		
		۰	۴۵,۰۰۰	۱۵۰	۳۰۰	هزار نفر بازدیدکننده	ارائه خدمات موزه‌ای		
۳۳۰,۰۰۰	۰	۰	۳۳۰,۰۰۰				برنامه جذب گردشگران ورودی به کشور	۱۷۰۶۰۰۱۰۰۰	
		۰	۱۵۰,۰۰۰	۶,۰۰۰	۲۵	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۸۳,۰۰۰	۰/۸۳۰۰	۱۰۰,۰۰۰	قلم	تهیه و توزیع اقلام تبلیغاتی		
		۰	۸۰,۰۰۰	۱,۶۰۰	۵۰	مورد	فعالیت‌های تبلیغی و ترویجی با کاربرد در رسانه‌ها		
		۰	۱۷,۰۰۰	۵۴۸/۳۸۷۱	۳۱	تشکل	کمک به فعالین غیر دولتی گردشگری در جذب گردشگران		
۱,۱۸۶,۰۰۰	۹۸۰,۰۰۰	۰	۲۰۶,۰۰۰				برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی	۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	
		۰	۵۰,۰۰۰	۲,۰۰۰	۲۵	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۱۵,۰۰۰	۰/۱۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	قلم	تهیه اقلام تبلیغاتی جهت اطلاع‌رسانی گردشگری داخلی		
		۰	۲۵,۰۰۰	۴۱۶/۶۶۶۷	۶۰	تور	حمایت از برگزاری تورها		
		۰	۸۰,۰۰۰	۲,۵۸۰/۶۴۵۲	۳۱	استان	حمایت از فعالیت‌های ستاد هماهنگی خدمات سفر		
		۰	۲۰,۰۰۰	۶۴۵/۱۶۱۳	۳۱	استان	راهبری فعالیت‌ها و مراکز گردشگری		
		۰	۱۶,۰۰۰	۵۱۶/۱۲۹۰	۳۱	مورد	کمک به تشکل‌ها، انجمن‌ها، دفاتر، هتل‌ها و شرکت‌های مرتبط با گردشگری		
۳۵,۲۰۴	۳۵,۲۰۴	۰	۰				برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	

جمع	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات اختصاصی	اعتبارات هزینه‌ای	هدف کمی			عنوان	شماره دستگاه، برنامه	شماره دستگاه اجرایی
				هزینه هر واحد	مقدار	سنجه عملکرد			
۴۵۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۰	۱۵۰,۰۰۰				برنامه احیا و رشد تولیدات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۱۰۰۰	
		۰	۴۵,۰۰۰	۲,۲۵۰	۲۰	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۲۵,۰۰۰	۸۰۶/۴۵۱۶	۳۱	تشکل	کمک به ایجاد و تقویت تشکل‌های صنفی تولیدکننده و خانه‌های صنایع دستی		
		۰	۸۰,۰۰۰	۲,۵۸۰/۶۴۵۲	۳۱	استان	کمک به نوسازی تجهیزات و ابزار		
۱۲۰,۰۰۰	۰	۰	۱۲۰,۰۰۰				برنامه ترویج صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۲۰۰۰	
		۰	۱۸,۰۰۰	۳,۰۰۰	۶	مراسم	برگزاری مراسم داوری		
		۰	۴۰,۰۰۰	۲,۰۰۰	۲۰	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۳۲,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۴۰۰	مورد	تبلیغ و آموزش صنایع دستی با کاربرد در رسانه‌ها		
		۰	۳۰,۰۰۰	۹۶۷/۷۴۱۹	۳۱	تشکل	کمک به خوشه‌ها و تشکل‌های ترویج و آموزش صنایع دستی		
۱۵۰,۰۰۰	۰	۰	۱۵۰,۰۰۰				برنامه حمایت از ارتقای صادرات صنایع دستی	۱۷۰۷۰۰۳۰۰۰	
		۰	۵۵,۰۰۰	۲,۷۵۰	۲۰	رویداد	برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های مرتبط		
		۰	۸,۰۰۰	۴۰۰	۲۰	مورد	تسهیل و حمایت از افزایش سهم تجارت الکترونیکی در صنایع دستی		
		۰	۱۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۶	مورد	حمایت از حقوق نام تجاری		
		۰	۵۰,۰۰۰	۱,۶۱۲/۹۰۳۲	۳۱	بازارچه	ساماندهی بازارچه‌های صنایع دستی و امکان‌سنجی بازارهای هدف		
		۰	۲۵,۰۰۰	۱,۲۵۰	۲۰	تشکل	کمک به ایجاد و تقویت تشکل‌های صنفی صادرکننده و فعالین غیردولتی		
۱۳,۰۰۰	۰	۰	۱۳,۰۰۰				برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	
		۰	۵,۰۰۰	۱۶۶/۶۶۶۷	۳۰	پروژه	مطالعات تخصصی و کاربردی صنایع دستی		
		۰	۴,۰۰۰	۱۳۳/۳۳۳۳	۳۰	پروژه	مطالعات تخصصی و کاربردی گردشگری		
		۰	۴,۰۰۰	۱۳۳/۳۳۳۳	۳۰	پروژه	مطالعات تخصصی و کاربردی میراث فرهنگی		
۵۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰				برنامه توسعه دولت الکترونیک	۱۷۰۸۰۰۴۰۰۰	
		۰	۲۰,۰۰۰	۶۶۶/۶۶۶۷	۳۰	سامانه	انجام خدمات انفورماتیک		
۷۰,۰۰۰	۰	۰	۷۰,۰۰۰				برنامه آموزش غیررسمی فنی و حرفه‌ای و مهارتی	۱۸۰۲۰۰۵۰۰۰	
		۰	۶,۰۰۰	۲۰۰	۳۰	دوره	برگزاری دوره‌های آموزش تخصصی صنایع دستی		
		۰	۶,۰۰۰	۲۰۰	۳۰	دوره	برگزاری دوره‌های آموزش تخصصی گردشگری		

جمع	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات اختصاصی	اعتبارات هزینه‌ای	هدف کمی			عنوان	شماره دستگاه، برنامه	شماره دستگاه اجرایی
				هزینه هر واحد	مقدار	سنجه عملکرد			
		۰	۳۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۳۰	دوره	برگزاری دوره‌های آموزش تخصصی میراث فرهنگی		
		۰	۲۸,۰۰۰	۲/۸۰۰۰	۱۰,۰۰۰	نفر	حمایت و راهبری دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت		
۴۰۷,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۲۵۷,۰۰۰				پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری	۲	۱۱۳۷۰۰
۱۲۴,۰۰۰	۰	۴۰,۰۰۰	۸۴,۰۰۰				برنامه اکتشاف باستان‌شناختی و تاریخی	۱۷۰۴۰۰۱۰۰۰	
		۳۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۴۰	عنوان طرح	اجرای طرح‌های نجات بخشی مرتبط با طرح‌های عمرانی		
		۳,۰۰۰	۶۴,۰۰۰	۲,۷۹۱/۶۶۶۷	۲۴	سایت/ محوطه	اجرای کاوش در محوطه‌های مهم تاریخی کشور		
		۲,۰۰۰	۸,۰۰۰	۱۲۵	۸۰	محوطه	بررسی و شناسایی و مستندسازی محوطه‌های تاریخی		
		۵,۰۰۰	۲,۰۰۰	۴۳/۷۵۰۰	۱۶۰	مجوز	صدور مجوز کاوش و نظارت بر اجرا		
۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰	۰				برنامه تأمین، توسعه، مقاوم‌سازی، تعمیر، تجهیز و نگهداری فضاها، ساختمان‌ها، اماکن و ماشین‌آلات	۱۷۰۶۰۰۳۰۰۰	
۲۲۹,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۱۵۹,۰۰۰				برنامه پژوهش‌های کاربردی	۱۷۰۸۰۰۱۰۰۰	
		۲,۵۰۰	۱۰,۰۰۰	۶/۲۵۰۰	۲,۰۰۰	نمونه آزمایش	ارائه خدمات آزمایشگاهی در حوزه‌های مرتبط		
		۹,۳۰۰	۱۰,۰۰۰	۱/۹۳۰۰	۱۰,۰۰۰	نفر-ساعت	ارائه خدمات مشاوره تخصصی		
		۶۰۰	۱۰,۰۰۰	۰/۳۵۳۳	۳۰,۰۰۰	عضو/خدمت	ارائه خدمات کتابخانه‌ای تخصصی		
		۶,۰۰۰	۲,۰۰۰	۲۸۵/۷۱۴۳	۲۸	عنوان	انتشار کتب و مجلات		
		۸,۱۰۰	۶,۲۰۰	۴۷۶/۸۷۰۷	۱۴۷	عنوان پروژه	انجام مطالعات تخصصی و کاربردی مرتبط		
		۱,۵۰۰	۴,۱۰۰	۶۸/۲۹۲۷	۸۲	مورد	برگزاری همایش‌ها، کارگاه‌های آموزشی و نشست‌های تخصصی		
		۱,۰۰۰	۱۸,۴۰۰	۹۷	۲۰۰	عنوان	تدوین و چاپ مقالات		
		۳,۰۰۰	۳۱,۰۰۰	۳,۴۰۰	۱۰	درصد پیشرفت	تهیه اطلس جامع میراث فرهنگی کشور		
		۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۰۰	۲۰	عنوان طرح	توسعه مشارکت‌های علمی با سایر مراکز علمی داخلی و بین‌المللی		
		۱۰۰	۰	۶۶/۶۶۶۷	۱۵	پایان‌نامه	حمایت از پایان‌نامه‌ها		
		۲,۰۰۰	۰	۱,۰۰۰	۲	عنوان طرح	سیاست پژوهی و آینده‌پژوهی		
		۴,۰۰۰	۱۰,۵۰۰	۲,۹۰۰	۵	حوزه تخصصی	مستندسازی حوزه‌های مرتبط		
۳۴,۰۰۰	۰	۲۰,۰۰۰	۱۴,۰۰۰				برنامه توسعه فن‌آفرینی	۱۸۰۵۰۱۲۰۰۰	

جمع	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	اعتبارات اختصاصی	اعتبارات هزینه‌ای	هدف کمی			عنوان	شماره دستگاه، برنامه	شماره دستگاه اجرایی
				هزینه هر واحد	مقدار	سنجه عملکرد			
		۳,۰۰۰	۲,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱	مورد	توسعه فناوری‌های نوین در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری		
		۵,۰۰۰	۳,۰۰۰	۵۳۳/۳۳۳۳	۱۵	شرکت	حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان		
		۶,۰۰۰	۴,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱	عنوان مرکز	راه‌اندازی و حمایت از مراکز رشد		
		۳,۰۰۰	۲,۵۰۰	۳۶۶/۶۶۶۷	۱۵	عنوان پروژه	معرفی یافته‌های پژوهشی		
		۳,۰۰۰	۲,۵۰۰	۵,۵۰۰	۱	عنوان پروژه	کاربردسازی یافته‌های پژوهشی		
۱۷,۰۰۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰				مرکز مطالعات منطقه‌ای حفظ میراث ناملموس در آسیای میانه و غربی	۳	۱۱۳۷۰۰
۱۷,۰۰۰	۰	۰	۱۷,۰۰۰				برنامه شناسایی و حفظ میراث فرهنگی ناملموس	۱۷۰۴۰۰۴۰۰۰	
		۰	۳,۰۰۰	۳۰۰	۱۰	عنوان پروژه	انجام بررسی‌های تخصصی و کاربردی مرتبط		
		۰	۵,۰۰۰	۱۶۶/۶۶۶۷	۳۰	مورد	برگزاری همایش‌ها، کارگاه‌های آموزشی و نشست‌های تخصصی		
		۰	۷,۰۰۰	۳۵۰	۲۰	مورد	شرکت در همایش‌های بین‌المللی		
		۰	۲,۰۰۰	۶۶/۶۶۶۷	۳۰	عنوان پروژه	مستندسازی حوزه‌های مرتبط		
۱۱۰,۰۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۰	۰				شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی	۴	۱۱۳۷۰۰
۱۱۰,۰۰۰	۱۱۰,۰۰۰	۰	۰				برنامه راهبری توسعه گردشگری داخلی	۱۷۰۶۰۰۲۰۰۰	

منابع و مأخذ

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور.
۲. قانون بودجه سال ۱۳۹۴ کل کشور.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۶۸۷

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۵ کل کشور ۲۷. بخش میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

نام دفتر: مطالعات فرهنگی (گروه میراث فرهنگی و گردشگری)

تهیه و تدوین: ندا زرنندیان

مدیر مطالعه: علی اصغر شالبافیان

ناظر علمی: ایروان مسعودی اصل

متقاضی: کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. لایحه بودجه سال ۱۳۹۵

۲. گردشگری

۳. میراث فرهنگی

۴. صنایع دستی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۱۱/۱۳